

หน้าอักษรเดี่ยว

นวรรณ พันธุมธา

บทคัดย่อ

อักษรมอญ พม่า เขมร ไทย และไทหลายถิ่นมี ห ที่เขียนร่วมกับอักษรเดี่ยว เป็นต้นว่า ง น ม ไทยน่าจะมิใช่ชาติแรกที่เขียน ห กับอักษรเดี่ยวร่วมกัน แต่เดิมอักษรเดี่ยวของไทยอาจเคยมีทั้งเสียงก้องและไม่ก้อง ห ใช้นำอักษรเดี่ยวที่มีเสียงก้องเพื่อแสดงว่าเป็นเสียงไม่ก้อง อักษรเดี่ยวที่มีเสียงก้องและไม่ก้องมีนวรรณยุกต์ต่างกัน

ห เป็นอักษรที่น่าสนใจ เพราะสามารถทำให้เสียงวรรณยุกต์ของคำเปลี่ยนไปได้ เช่น

งอ มีเสียงวรรณยุกต์สามัญ	หงอ มีเสียงวรรณยุกต์จัตวา
ล่อม มีเสียงวรรณยุกต์โท	หล่อม มีเสียงวรรณยุกต์เอก
หน้า มีเสียงวรรณยุกต์ตรี	หน้า มีเสียงวรรณยุกต์โท

อักษร ง ล น ในคำ หงอ หล่อม หน้า ฯลฯ เรียกกันว่าอักษรเดี่ยว อักษรเดี่ยวคืออักษรคำที่ไม่มีเสียงอักษรสูงเป็นคู่กัน มี ๑๐ ตัว ได้แก่ ง ญ ณ น ม ย ร ลว ห เมื่อใช้ ห นำอักษรเดี่ยว ห จะไม่ออกเสียง ส่วนอักษรเดี่ยวออกเสียงเหมือนที่เป็นอักษรสูง แต่ ห จะนำอักษรเดี่ยวเพียง ๘ ตัว คือ ง ญ น ม ย ร ลว เช่น หงาย หญา หนา หมา หย่า หรา หลาย หวาย ห ไม่นำอักษรเดี่ยว ณ ซึ่งมีเสียงซ้ำกับ และไม่นำอักษรเดี่ยว ห ซึ่งมีเสียงซ้ำกับ ล

มีคำถามว่าเหตุใดจึงมีการใช้อักษร ห เขียนนำอักษรเดี่ยว ทำให้คำเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ไปได้

คำตอบอาจอนุมานได้จากข้อมูล ๑๑ ประการ ต่อไปนี้

* อติตหัวหน้าภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. มีการใช้ ्ह นำอักษรเดี่ยวมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย

ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช มีคำที่ใช้ ्ह นำอักษรอื่นอยู่หลายคำ เช่น หมาก ्हนี้ หลาย ्हวาน ्हใหญ่ อักษร ्ह เขียนติดกับอักษรที่ตามมา ซึ่งล้วนแต่เป็นอักษรที่ปัจจุบันเรียกว่า อักษรเดี่ยว

การเขียนอักษร ्ह ติดกับอักษรที่ตามมามีอยู่ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราชเพียงหลักเดียว ศิลาจารึกหลักอื่น ๆ อักษร ्ह ไม่ได้เขียนติดกับอักษรที่ตามมา ศิลาจารึกบางหลัก เช่น ศิลาจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ อักษร ्ह ซ่อนอยู่กับอักษรอื่น เช่น ्ह[ี] หมายถึง ्ह[ี]หน้า (ตุงออร สุพันธ์วิช, ๒๕๒๗ : ๔๖๗)

เป็นอันว่า ในภาษาไทยของเรา มีการใช้ ्ह ร่วมกับอักษรเดี่ยวมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย อักษร ्ह กับอักษรเดี่ยวปรากฏร่วมกัน ๓ แบบ คือ

- ๑). อักษร ्ह อยู่ติดกับอักษรเดี่ยวที่ตามมา พบในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช
- ๒). อักษร ्ह อยู่หน้าอักษรเดี่ยว พบในศิลาจารึกหลักอื่น ๆ
- ๓). อักษร ्ह ซ่อนอยู่กับอักษรอื่น พบในศิลาจารึกหลักที่ ๔๔ เป็นต้น

๒. อักษร ्ह ใช้ร่วมกับอักษรเดี่ยวในภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ หลายถิ่น

คนเผ่าไทนั้น รู้กันอยู่ว่านอกจากจะอยู่ในประเทศไทยแล้วยังอาศัยอยู่ในประเทศอื่น ๆ อีก ได้แก่ประเทศลาว เวียดนาม จีน พม่า และอินเดีย คนไทหลายถิ่นใช้อักษร ्ह เขียนร่วมกับอักษร ง น ม ฯลฯ ที่ไทยเรียกว่าอักษรเดี่ยว เช่นเดียวกับไทย มีวิธีเขียนต่างกันเป็น ๓ แบบ คือ

- ๑). เขียนติดกับอักษรเดี่ยว ได้แก่ อักษรไทดำ อักษรไทขาว

- ๒). เขียนช้อนกับอักษรเดี่ยว ได้แก่ อักษรล้านนา^๑ อักษรธรรมอีสาน
อักษรไทลื้อ อักษรไทเขิน
- ๓). เขียนติดกับอักษรเดี่ยวบางตัว ช้อนกับอักษรเดี่ยวบางตัว ได้แก่
อักษรไถยน้อย อักษรลาว

ตัวอย่าง

ไทย	ล้านนา	อีสาน	ไทลื้อ	ไทเขิน	ไทดำ	ไทขาว	ไถยน้อย	ลาว
หม	ᨧᩃ᩠ᨦ	ᨧᩃ᩠ᨦ	ᨧᩃ᩠ᨦ	ᨧᩃ᩠ᨦ	ᨧᩃ᩠ᨦ	ᨧᩃ᩠ᨦ	ᨧᩃ᩠ᨦ	ᨧᩃ᩠ᨦ
หล	ᨧᩃ᩠ᨦ	ᨧᩃ᩠ᨦ	ᨧᩃ᩠ᨦ	ᨧᩃ᩠ᨦ	ᨧᩃ᩠ᨦ	ᨧᩃ᩠ᨦ	ᨧᩃ᩠ᨦ	ᨧᩃ᩠ᨦ

ในเมื่อรูปตัวอักษรภาษาไทยเหล่านี้คล้ายกัน เราก็สันนิษฐานได้ว่าน่าจะมีการยืม
กัน

๓. มีข้อสันนิษฐานว่าอักษรไทยได้รับอิทธิพลจากอักษรขอมและอักษร
ไทบางถิ่น เป็นต้นว่าอักษรล้านนาได้รับอิทธิพลจากอักษรมอญ พม่า

ศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเดส์ และศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร มี
ความเห็นตรงกันว่าอักษรไทยดัดแปลงจากอักษรขอม แต่ศาสตราจารย์ ยอร์ช
เซเดส์ สันนิษฐานว่าอักษรไทยมีมาก่อนยุคสุโขทัย เดิมอาจได้แบบมาจากมอญ

ในแบบเรียนอักษรล้านนา มักพบตัว ㅎ ที่เขียนช้อนกับอักษรอื่น แต่ในบทความ
เรื่อง “อักษรไทยโบราณ” นายเทิม มีเต็ม (๒๕๒๕ : ๘๓) ได้ยกตัวอย่างคำที่มีรูปพยัญชนะพิเศษ
ในศิลาจารึกกษัตริย์ราชวงศ์มังรายดังนี้

ᨧᩃ᩠ᨦ = ดน   ᨧᩃ᩠ᨦ = หมิน   ᨧᩃ᩠ᨦ = เหนือ

และยังได้สันนิษฐานว่า “ลักษณะการจารึกตัวพยัญชนะที่กล่าวมานั้น เข้าใจว่าจะ
เป็นอักษรวิจิที่นักปราชญ์ฝ่ายล้านนาได้ทำแบบอย่างขึ้น”

เห็นได้ว่า ตัว ㅎ ในอักษรล้านนาที่เขียนติดกับอักษรอื่นก็มี

ต่อมาขอมมีอำนาจปกครองสุโขทัย ไทยต้องใช้อักษรขอมหวัดในทางราชการ จึงแปลงอักษรเดิมของไทยมาเป็นรูปคล้ายอักษรขอมหวัด ส่วนศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ มีความเห็นต่างออกไปว่า อักษรไทยคงจะเกิดขึ้นต้นยุคสุโขทัยนี้เอง เพราะประวัติศาสตร์ไทยทุกเล่มมาเริ่มจดเป็นหลักฐานในยุคพ่อขุนรามคำแหง มหาราช และไม่เคยมีผู้พบจารึกภาษาไทยก่อนยุคสุโขทัยขึ้นไปเลย อันที่จริง ค้นแดนตั้งแต่อีสานถึงเวียดนามและจีนตอนใต้ถึงมลายูก็มีคนไทอาศัยอยู่ทั่วไป ถ้าคนไทเหล่านี้ใช้ตัวอักษรอื่นอยู่ก่อนแล้ว ตัวอักษรแบบนั้นก็น่าจะปรากฏขึ้นที่ใดที่หนึ่ง และถ้ามีอักษรไทยเดิมอยู่ก่อนแล้ว พ่อขุนรามคำแหงมหาราชก็คงจะทรงใช้อักษรไทยเดิม หรือทรงดัดแปลงจากนั้นบ้างเล็กน้อย แทนที่จะดัดแปลงจากอักษรขอมเป็นส่วนใหญ่ ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ เห็นว่าอักษรของพ่อขุนรามคำแหง มหาราชนี้ได้แพร่เข้าไปในล้านนา เชียงตุงและเมืองที่ใกล้เคียงในพม่า แม่โขง ไทเขม เจ้าไทยในตังเกี๋ย ผู้ไทยในญวน และลาวปัจจุบันนี้ ก็ยังใช้ตัวอักษรที่กลายไปจากตัวอักษรของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช

นอกจากอักษรของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ยังมีอักษรล้านนาที่ใช้กัน อยู่ในดินแดนล้านนามานานแล้ว ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ สันนิษฐานว่าพ่อขุนรามคำแหงมหาราชคงจะทรงดัดแปลงตัวอักษรมอญมาเป็นอักษรล้านนาในเวลาใกล้เคียงกับที่พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์อักษรไทย เจ้าชายเมืองมิงราย ซึ่งเป็นชาวไทเขิน ก็มีความเห็นคล้ายกันว่าอักษรล้านนาได้รับอิทธิพลจากอักษรมอญและพม่า ทั้งยังกล่าวว่าอักษรไทเขินก็ได้รับอิทธิพลจากอักษรมอญและพม่าเช่นกัน

เจ้าชายเมืองให้เหตุผลสนับสนุนความคิดของท่านว่าอักษรไทเขิน คล้ายคลึงกับอักษรที่ใช้กันที่เชียงใหม่ สิบสองปันนาและเมืองแลม และถ้าปรับเพียงเล็กน้อย ชาวลาวก็จะอ่านเข้าใจด้วย ก่อนศตวรรษที่ ๑๖ จารึกในเชียงตุงมีอักษรเป็นรูปเหลี่ยมคล้ายกับอักษรเชียงใหม่ในสมัยเดียวกัน แต่หลังจากสมัยนั้น อักษรในเชียงใหม่และเชียงตุงเป็นรูปมนคล้ายกับอักษรพม่าและมอญ พม่านั้นมีอำนาจเหนือเชียงใหม่อยู่กว่า ๒๐๐ ปี เริ่มตั้งแต่สมัยที่พระเจ้าบุเรงนองรบชนะเชียงใหม่ และ

เชียงตุงก็ตกอยู่ใต้อำนาจพม่ามาตั้งแต่ ค.ศ. ๑๕๕๙ อักษรพม่าจึงน่าจะมีอิทธิพลต่ออักษรล้านนาและอักษรไทเขินอยู่ไม่น้อย

เจ้าชายเมืองเล่าตัวว่า ก่อนสมัยพระเจ้าบุเรงนอง ชาวไทมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับเชียงใหม่ และรับวัฒนธรรมและศาสนาจากเชียงใหม่ เมืองแลม เชียงตุง สิบสองปันนา เชียงใหม่ และลาว ติดต่อกันมา ผู้ครองเมืองนลม เชียงตุง เชียงรุ่งสมัยแรกเป็นพี่น้องกัน ผู้ครองเมืองลาว เชียงตุง เชียงใหม่มักส่งของขวัญมีค่าให้กัน และรบกันอยู่บ่อย ๆ

เมื่อเป็นเช่นนี้ ถ้าอักษรล้านนาและอักษรไทเขินได้รับอิทธิพลจากอักษรมอญพม่า อักษรไทลื้อและลาวก็น่าจะได้รับอิทธิพลจากอักษรมอญพม่าไปด้วย

๔. อักษรมอญ พม่า เขมร ใช้ ห ร่วมกับอักษรเดี่ยวเช่นเดียวกับอักษรไทย

อักษรของมอญกับพม่าเหมือนกันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อักษร ห มี ๒ รูป คือ ๗ และ ๖ ทั้งมอญและพม่าใช้อักษร ห รูป ๖ ซ่อนใต้อักษรเดี่ยว ต่างกับเขมรที่ใช้เชิงอักษรเดี่ยวซ่อนใต้อักษร ห ดังนี้

ไทย	มอญ	พม่า	เขมร
ห	๗, ๖	๗, ๖	๗ ๗
ง, หง	๘, ๘	๘, ๘	๘, ๘, -
ญ, หญ	๙, ๙	๙, ๙	๙, - ๙
ณ, หณ	๑๐, ๑๐	๑๐, -	๑๐, - ๑๐
น, หน	๑๑, ๑๑	๑๑, ๑๑	๑๑, ๑๑, ๑๑ ๑๑, ๑๑
ม, หม	๑๒, ๑๒	๑๒, ๑๒	๑๒, ๑๒

ย, หย	ย, หย	ย, หย	ย, -
ร, ทร	ร, ทร	ร, ทร	ร, ทร
ล, หล	ล, หล	ล, หล	ล, หล
ว, หว	ว, หว	ว, หว	ว, หว

จะเห็นได้ว่ารูปอักษร ห และอักษรเดี่ยวส่วนใหญ่ของไทย มอญ พม่า และ
ขมรคล้ายกัน แต่ไทยเขียน ห กับอักษรเดี่ยวเรียงกันไป ไม่ได้เขียนซ้อนกันอย่าง
อักษรมอญ พม่า และเขมร

๕. พยัญชนะอโฆษะในภาษามอญและเขมรทำให้พยัญชนะอโฆษะบางตัว เปลี่ยนเป็นพยัญชนะอโฆษะได้

พยัญชนะในภาษามอญและเขมรแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ พยัญชนะอโฆษะ
และพยัญชนะอโฆษะ พยัญชนะ ๒ ประเภทนี้ แม้จะประสมสระเดียวกัน ก็ออกเสียง
ต่างกัน เช่น

	พยัญชนะอโฆษะกับสระ		พยัญชนะอโฆษะกับสระ	
<u>ภาษามอญ</u>	က	ကၵ	ဂ	ဂၵ
<u>เทียบอักษรไทย</u>	ก	กา	ค	คา
<u>คำอ่าน</u>	กะ	กา	เกี้ยะ	เกี้ย
<u>ภาษาเขมร</u>	ក	កា	គ	គា
<u>เทียบอักษรไทย</u>	ก	กา	ค	คา
<u>คำอ่าน</u>	กอ	กา	โก	เกีย

ทั้งภาษามอญและเขมรมีกฎเกณฑ์ว่า ถ้าพยัญชนะอโฆษะนำพยัญชนะ
โฆษะ ๔ ตัว ได้แก่ ก ญ น ม ย ร ล ว จะทำให้พยัญชนะอโฆษะทั้ง ๔ ตัวเป็นอโฆษะ
ตามไปด้วย เช่น

ภาษามอญ

๘๓๖ อ่านว่า เกา   ๘๓๗ อ่านว่า โส่ว   ๘๓๘ อ่านว่า กะเสา

ภาษาเขมร

๘๓๙ อ่านว่า ซา   ๘๔๐ อ่านว่า เสี่ย   ๘๔๑ อ่านว่า สะลา

๖. อักษร ห ของมอญและเขมรเปลี่ยนพยัญชนะโฆษะให้เป็นอโฆษะไม่เหมือนอักษร ห ของพม่า

แม้อักษร ห ของมอญกับพม่าจะเหมือนกันมาก แต่ที่ใช้ประโยชน์ต่างกัน ในแบบเรียนภาษาพม่า มีคำอธิบายเกี่ยวกับอักษร ห ของพม่าว่า ถ้าใช้ ห เป็นพยัญชนะต้น จะออกเสียงเหมือน h ในภาษาอังกฤษ ถ้าใช้ท้ายคำจะไม่ออกเสียง ถ้าใช้ได้ตัวอักษรอื่น จะทำให้พยัญชนะที่ไม่มีกลุ่มลมกลายเป็นพยัญชนะที่มีกลุ่มลม เช่น

๘๔๒	māh	แข็ง	๘๔๓	hmāh	สอน
๘๔๔	lāh	พระจันทร์, เดือน	๘๔๕	hlāh	หล่อ, สวย

ส่วนอักษร ห ของมอญและเขมรจัดอยู่ในประเภทพยัญชนะอโฆษะ ใ้เปลี่ยนพยัญชนะโฆษะให้เป็นพยัญชนะอโฆษะได้เช่นเดียวกับพยัญชนะอโฆษะอื่น ๆ เช่น

		<u>พยัญชนะโอฆะ</u>	<u>พยัญชนะโฆชะ</u>
<u>ภาษามอญ</u>	ဝီ ဝို	ดี (ตอย) = เตียรถีย์ หุณี(หุนอย) = หกออก	နီလာ (นี่ลา) = นิล
<u>ภาษาเขมร</u>	កង មង	กง (กอง) = ก้อง, กอง, ชดเป็นวง	មង (มวง) = เครื่องมือจับ สัตว์น้ำจำพวก อวน
		មង (มวง) = หมอง	

อย่างไรก็ตาม ห ต่างกับพยัญชนะโอฆะอื่น ๆ ตรงที่ ห ไม่ออกเสียงเมื่อใช้ร่วมกับพยัญชนะโฆชะ ง น ม ล ฯลฯ

๗. คำเขมรที่ใช้ ห ร่วมกับอักษรเดี่ยวอาจเป็นคำยืม

ในพจนานุกรมมอญ-อังกฤษ มีคำที่ใช้ ห ร่วมกับ น ม และ ล หลายคำ และมีคำที่ใช้ร่วมกับ ญ ณ ร และ ว บ้าง ไม่พบว่าใช้ร่วมกับ ง และ ย

ในพจนานุกรมเขมร-ไทย ฉบับทุนพระยาอนุমানราชธนะ มีคำที่ใช้ ห ร่วมกับ น ม ร ล และ ว รวมทั้งหมด ๓๔ คำ ไม่พบว่าใช้ร่วมกับ ง ญ ณ และ ย

น่าสังเกตว่า คำส่วนใหญ่ในจำนวน ๓๔ คำนี้เป็นคำที่ระบุไว้ว่ามาจากภาษาต่าง ๆ เช่น

หุรวัง	(ฝรั่ง)	คำฝรั่งเศส	frein
หุวิล	(ฟิล)	คำอังกฤษ ฝรั่งเศส	film
หุมบ	(มอญ)	คำไทย	หมอบ
หุลาย	(ลาย)	คำไทย	หลาย

นี้ชวนให้คิดว่าเขมรอาจจะเพ็งใช้ ห ร่วมกับอักษรเดี่ยวเมื่อจำเป็นต้องเขียนคำใหม่ ๆ ที่เขียนตามอักษรวิธีเดิมของเขมรไม่ได้ เขมรจึงไม่น่าจะเป็นตัวอย่างของไทยในการใช้ ห นำอักษรเดี่ยว

๘. อักษรสูงและอักษรต่ำของไทยตรงกับพยัญชนะอโฆษะและพยัญชนะโฆษะของมอญและเขมร

อักษรไทยนั้นมีพยัญชนะมากกว่าอักษรมอญและเขมร ไทยมีพยัญชนะ ๔๔ ตัว มอญมี ๓๕ ตัว เขมรมี ๓๓ ตัว สันนิษฐานกันว่าไทยอาจคิดอักษรเพิ่มขึ้นเพื่อให้พอกับเสียงในภาษาไทย อักษรที่ไทยคิดเพิ่มขึ้นนี้ไม่ปรากฏว่ามีอักษรเดี่ยว และหากเทียบอักษรไทยกับอักษรมอญเขมร จะพบว่าอักษรสูงและอักษรกลางของไทยตรงกับพยัญชนะอโฆษะของมอญเขมร และอักษรต่ำของไทยตรงกับพยัญชนะโฆษะของมอญเขมร

การที่มอญเขมรแบ่งพยัญชนะเป็นโฆษะและอโฆษะนี้น่าจะได้รับอิทธิพลจากภาษาบาลีสันสกฤตที่แบ่งพยัญชนะตามการออกเสียง ดังนี้

	พยัญชนะอโฆษะ		พยัญชนะโฆษะ		
	สัทิล	ธนิต	สัทิล	ธนิต	อนุนาสิก
วรรณ กะ	ก	ข	ค	ฃ	ง
วรรณ จะ	จ	ฉ	ช	ฌ	ญ
วรรณ ฎะ	ฎ	ฐ	ฑ	ฒ	ณ
วรรณ ตะ	ต	ถ	ท	ธ	น
วรรณ ปะ	ป	ผ	พ	ภ	ม
เศษวรรณ	ย	ร ล ว	(ศ ษ) ส ห	ฬ	(°) ^๒

^๒ พยัญชนะบาลีไม่มี ศ ษ พยัญชนะสันสกฤตไม่มี ° (นิกหิต) เขากำหนดนิคิดไว้ในระบบเสียงสระ และ ฬ ไม่มีที่ใช้ในภาษาสันสกฤต เขาใช้ ฬ แต่ออกเสียงเป็น ฬ ก็มี (ดูบรรจบ พันธเมธา, ๒๕๒๖)

๕. ในสมัยอยุธยา มีการแบ่งอักษรไทยเป็น ๓ กลุ่ม เช่นเดียวกับปัจจุบัน
อักษรที่เทียบได้กับอักษรกลางและอักษรสูงมีเสียงไม่ก้อง ส่วน
อักษรต่ำมีเสียงก้อง

ในจินตามณีฉบับที่เชื่อกันว่าพระโหราธิบดีแต่งสมัยสมเด็จพระนารายณ์
มหาราชนั้นมีข้อความว่า

อักษร ๔๔ ตัวนี้ให้อ่านแต่สองเสียง

อักษร ๑๑ ตัว อยู่บนบันทัดนั้นคือ ข ข ฉ ฐ ถ ผ ฝ ส ศ ษ

ให้อ่านออกเสียงสูงเสมอกันไป

อักษร ๓๓ ตัวอันเหลือนั้นให้อ่านเสียงกลางเสมอกันไป

ด จ ค ง จ ญ

อักษรกลาง ๙ ตัวคือ ก จ ฎ ฏ ด ต บ ป อ นี้ตัวเบา มีก้อง

เมื่อแจกให้อ่านเบาสูงขึ้นที่ ๔ ตัวคือ ก กิ กุ กะ ดิ ตี ตุ ตะ อี อือ อะ นั้น

....

อักษรเสียงสูง ๑๑ ตัวนั้นบมีก้องให้อ่านหนักลงที่ ๔ ตัว
นั้นคือ ชี ชี ชุ ชะ นั้น...

อักษรเสียงกลาง ๒๔ ตัว อันเหลือจาก ๙ ตัวนั้น ตัวก้องต่ำ
ให้อ่านทุ้มลงที่ ๔ ตัวคือ คี คี คุ คะ

เราอาจเปรียบเทียบอักษรที่แสดงเสียงพยัญชนะในจินตามณีกับอักษรที่
แสดงเสียงพยัญชนะในปัจจุบันได้ ดังนี้

<u>จินตามณี</u>	<u>ปัจจุบัน</u>
๑. อักษรกลาง ๙ ตัว ตัวเบา มีก้องให้อ่านเบาสูงขึ้น	อักษรกลาง
๒. อักษรเสียงสูง ๑๑ ตัว บมีก้องให้อ่านหนักลง	อักษรสูง
๓. อักษรเสียงกลาง ๒๔ ตัว ตัวก้องต่ำให้อ่านทุ้มลง	อักษรต่ำ

วารสารภาษาและวรรณคดีไทย

จะเห็นได้ว่าอักษรที่ปัจจุบันเรียกอักษรสูงและอักษรกลาง จินตามณีบอกว่ามีก้อง ส่วนอักษรที่ปัจจุบันเรียกอักษรต่ำ จินตามณีบอกว่ามีก้อง เฉพาะอักษรสูงกับอักษรกลาง แม้จะเป็นพวกมีก้องด้วยกัน แต่ก็ต่างกันตรงที่อักษรกลาง "ตัวเบา มีก้อง" ตรงกับพยัญชนะสัทอักษระของบาลีสันสกฤต และอักษรสูง "ตัวหนัก มีก้อง" ตรงกับพยัญชนะธนอักษระของบาลีสันสกฤต

จินตามณีได้ให้ตัวอย่างการผันอักษรไว้ด้วย

อักษรเสียงสูง อักษรกลาง และอักษรเสียงกลางผันวรรณยุกต์ต่างกัน

อักษรเสียงสูง "คำตันให้อ่านสูงแล้วลดลงไปตามที่ไม่เอกไม่โทนั้น" เช่น

ชา

ช่า

ช้ำ

อักษรกลาง "คำตันให้อ่านเป็นคำกลางแล้วจึงอ่านขึ้นไปตามไม่เอก แล้วลงไปตามไม่โท ดงรูปจ้วนั้น" เช่น

กา

ก่า

ก้า

อักษรเสียงกลางก้องต่ำ "คำตันให้อ่านเป็นกลางแล้วอ่านต่ำลง แล้วอ่านสูงขึ้นไปตามไม่เอกไม่โท" เช่น

คำ

คว

คว่า

อักษรที่ควบกันให้อ่านตามตัวต้น จินตามณีให้ตัวอย่างไว้มาก เช่น

กว่า

กวา

กว่า

ขวา

หนา

ขวา

หนา

ขวา

หนา

คำว่า หนา มี ห ซึ่งเป็นอักษรเสียงสูงนำอักษรเสียงกลาง น ผันวรรณยุกต์
อย่างอักษรเสียงสูง

ถ้าจินตตามติบรรยายเรื่องอักษรตามเสียงพยัญชนะในสมัยอยุธยาอย่าง
แท้จริง มีไข่มุกบรรยายให้คล้ายตามพยัญชนะบาลีสันสกฤต ก็น่าจะเชื่อได้ว่าอักษร
ห ของไทยสมัยอยุธยาทำให้พยัญชนะเสียงก้องที่เรียกว่าพยัญชนะโฆชะผัน
วรรณยุกต์อย่างพยัญชนะเสียงไม่ก้องที่เรียกว่าพยัญชนะอโฆชะ ต่างกับอักษร ห
ของมอญและเขมรที่ทำให้พยัญชนะโฆชะออกเสียงประสมสระอย่างพยัญชนะ
อโฆชะ

**๑๐. อักษรที่ใช้แทนเสียงพยัญชนะในภาษาไทยดำและไทขาวแบ่งเป็น ๒
พวก ผันวรรณยุกต์ต่างกัน**

อักษรไทยดำและไทขาวต่างก็มีอักษรแทนเสียงพยัญชนะที่แบ่งได้เป็น ๒
พวก อักษรแต่ละพวกแทนเสียงพยัญชนะที่ซ้ำกันเป็นคู่ ๆ อักษรในคู่เดียวกันมัก
เขียนคล้ายกัน ความแตกต่างระหว่างอักษร ๒ พวกนี้อยู่ที่การผันวรรณยุกต์

อักษรพวกที่ ๑ แสดงวรรณยุกต์เสียง ๑ และเมื่อใช้เครื่องหมายวรรณยุกต์
เอกโทกำกับ จะผันวรรณยุกต์แบบหนึ่ง

อักษรพวกที่ ๒ แสดงวรรณยุกต์เสียง ๔ และเมื่อใช้เครื่องหมายวรรณยุกต์
เอกโทกำกับ จะผันวรรณยุกต์อีกแบบหนึ่ง

ทั้งอักษรไทยดำและไทขาวมีอักษรบางคู่ที่ต่างกันตรงที่อักษรตัวหนึ่งในคู่มิ
ห อยู่ข้างหน้า แต่อีกตัวหนึ่งไม่มี ห อยู่ข้างหน้า

อักษรไทยดำที่ตัวหนึ่งในคู่มิ ห อยู่ข้างหน้า ได้แก่ ก ญ น ม ล ว

อักษรไทขาวที่ตัวหนึ่งในคู่มิ ห อยู่ข้างหน้า ได้แก่ ก น ม ล ว

หากเปรียบเทียบอักษรไทยดำกับไทขาวกับอักษรไทย

อักษรไทยดำ ไทขาว พวกที่ ๑ เทียบได้กับอักษรสูงและอักษร
กลางของไทย ซึ่งจินตตามติกล่าวว่า มีเสียงไม่ก้อง

อักษรไทดำ ไทขาว พวกที่ ๒ เทียบได้กับอักษรดำของไทย ซึ่ง

จินตตามณีกล่าวว่า มีเสียงก้อง

อักษร ฦ ฦ น ม ล ว อยู่ในพวกที่ ๒ ถ้ามี ห นำ เป็น หง
หญ หน หม หล หว จะอยู่ในพวกที่ ๑^๖

ตัวอย่างอักษรไทดำ และไทขาวต่อไปนี้ ได้จากหนังสือ อักษรและ
วรรณกรรมของไทดำและไทขาว ของอาจารย์ทวี สว่างปัญญางกูร

^๖ บ เสียง ๑ ในอักษรไทดำไม่มีรูป ห ปรากฏอยู่ และ ฦ ๒ เสียง ๑ ในอักษรไทขาวไม่มี
รูป ห ปรากฏอยู่

สถาบันวิจัยบริการ

๒๒๔

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ท ทว: ¹	ต ทว: ⁴	น ททว: ¹	ง ทททว: ⁴	ชฌ ททว: ¹	ช ททว: ⁴
ฝ คทว: ¹	ฝ คทว: ⁴	ข สทว: ¹	ฌ สททว: ⁴	ชย ททว: ¹	ช ททว: ⁴
ด ดทว: ¹	ด ดทว: ⁴	ต ททว: ¹	ต ทททว: ⁴	ท ทททว: ¹	ท ททททว: ⁴
ช ททว: ¹	ช ทททว: ⁴	ช บทว: ¹	ช บททว: ⁴	ช ปทว: ¹	ช ปททว: ⁴
จ ฟทว: ¹	จ ฟททว: ⁴	ม มทว: ¹	ม มททว: ⁴	ช จทว: ¹	ช จททว: ⁴
ท ททว: ¹	ท ทททว: ⁴	ท พทว: ¹	ท พททว: ⁴	ท หทว: ¹	ท หททว: ⁴
อ อว: ¹	อ อทว: ⁴	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 0 auto;"> <p>อักษรไทดำ</p> <p>นายนิศร. เกียรติทอง (Dr. CAM CUONG)</p> </div>			

อักษรไทย

ลายมือดร.หว่างเตียง

[kʰ] ก	[b] บ	[tʰ] ฅ
[kʰ] ฅ	[pʰ] ฝ	[tʰ] ๖
[kʰ] ๘	[pʰ] ฝ	[f] ฝ
[kʰ] ๙	[pʰ] ฝ	[fʰ] ฝฝ
[tʰ] ฅ	[tʰ] ๖	[cʰ] ๗
[tʰ] ๘	[tʰ] ๖	[cʰ] ๗
[jʰ] ๘	[mʰ] ฝ	[vʰ] ๘
[jʰ] ๘	[mʰ] ฝ	[vʰ] ๘
[tʰ] ๗	[tʰ] ๖	[cʰ] ๗
[tʰ] ๗	[tʰ] ๖	[cʰ] ๗ ๘
[tʰ] ๗	[tʰ] ๖	[t] ๗
[tʰ] ๗	[tʰ] ๖	[t] ๗
[sʰ] ๙	[dʰ] ๗	[unʰ] ๘
[sʰ] ๙	[dʰ] ๗	[həy] ๘ ๙

**๒๑. มีข้อสันนิษฐานว่าความแตกต่างในเรื่องความก้องของเสียง
พยัญชนะต้นมีอิทธิพลต่อเสียงวรรณยุกต์**

ศาสตราจารย์ ฟัง กวย ลี (Li, Fang Kuai) ได้ศึกษาเปรียบเทียบภาษาใน
ตระกูลไท และได้พบว่าเสียงวรรณยุกต์กับพยัญชนะต้นในภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ มี
ความสัมพันธ์ต่อกัน ท่านสันนิษฐานว่าความแตกต่างของเสียงพยัญชนะต้นในภาษา
ไทดั้งเดิมมีอิทธิพลต่อการแยกเสียงของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ความแตกต่างอย่าง
หนึ่งที่น่าจะสำคัญก็คือความแตกต่างในเรื่องความก้องของเสียงพยัญชนะต้น

ศาสตราจารย์ ฟัง กวย ลี ได้สืบสร้างพยัญชนะเดี่ยวในภาษาไทยดั้งเดิมที่ทำ
หน้าที่เป็นพยัญชนะต้นได้รวมทั้งหมด ๓๘ หน่วย จะขอนามากล่าวถึงเพียงบาง
หน่วยต่อไปนี้

พยัญชนะเสียงไม่ก้อง	*hl	*hr	*hw	
	*hm	*ht	*hk	*hN
พยัญชนะเสียงก้อง	*r	*w		
	*m	*n	*k	*N

จะเห็นได้ว่าในภาษาไทยดั้งเดิมมี ล ร ว ม น ญ ง ที่มีเสียงก้องและมีเสียง
ไม่ก้อง

ข้อมูลทั้งหมดที่กล่าวมาทำให้สรุปได้ ดังนี้

๑. อักษรมอญ พม่า เขมร ไทย และไทหลายถิ่น มีตัว ห และเขียน ห
ร่วมกับอักษรเดี่ยว แม้ว่าไทยอาจมิใช่ชาติแรกที่เขียน ห กับอักษรเดี่ยวร่วมกัน
พ่อขุนรามคำแหงมหาราชก็มีพระอัจฉริยภาพที่ทรงดัดแปลงการเขียน ห ร่วมกับ
อักษรเดี่ยวให้เป็นแบบของไทยเอง โดยเขียน ห กับอักษรเดี่ยวบนบรรทัดเดียวกัน
ไม่ใช่ซ้อนกันแบบอักษรมอญ พม่า และเขมร

๒. อักษรกลางและอักษรสูงของไทยตรงกับพยัญชนะโฆชะของมอญ
เขมร และอักษรต่ำของไทยตรงกับพยัญชนะโฆชะของมอญเขมร สองชาตินี้อาจมี

อิทธิพลต่อการแบ่งกลุ่มพยัญชนะและการใช้ ห นำอักษรเดี่ยวของไทย อย่างไรก็ตาม ภาษาเขมรมีคำที่ใช้ ห ร่วมกับอักษรเดี่ยวไม่มากนัก และส่วนใหญ่เป็นคำยืม ไทยจึงน่าจะรับอิทธิพลจากมอญมากกว่าเขมร

๓. ปัจจุบันอักษรสูงกับอักษรต่ำของไทยไม่ได้ต่างกันที่ความก้องและไม่ก้อง ทั้งอักษรสูงและอักษรต่ำส่วนใหญ่แทนพยัญชนะเสียงไม่ก้อง อักษรต่ำที่แทนพยัญชนะเสียงก้องมีแต่อักษรเดี่ยว แต่ข้อความในจินตมณีชวนให้คิดว่าอักษรสูงกับอักษรต่ำเคยต่างกันในเรื่องความก้องและไม่ก้อง ดังที่ระบุไว้ว่า "อักษรเสียงสูง ๑๑ ตัว นมีก้อง...อักษรเสียงกลาง ๒๔ ตัว ตัวก้องต่ำ"

๔. ตามการศึกษาของศาสตราจารย์ฟิง กว ย ลี ง ญ น ม ร ล ว ในภาษาไทยดั้งเดิมมีทั้งเสียงก้องและไม่ก้อง ความก้องหรือไม่ก้องของเสียงพยัญชนะ อาจเกี่ยวข้องกับเสียงวรรณยุกต์ของคำ คำที่พยัญชนะต้นมีเสียงก้อง ผันวรรณยุกต์แบบหนึ่ง คำที่พยัญชนะต้นมีเสียงไม่ก้อง ผันวรรณยุกต์อีกแบบหนึ่ง อาจเป็นไปได้ว่าพ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงใช้ ห นำหน้าอักษรเดี่ยวเพื่อแสดงว่าเป็นพยัญชนะเสียงไม่ก้อง คำที่พยัญชนะต้นมี ห นำกับที่ไม่มี ห นำจึงผันเสียงวรรณยุกต์ต่างกัน

๕. ภาษาไทดำและภาษาไทขาวเป็นตัวอย่างภาษาตระกูลไทที่แยกพยัญชนะออกเป็น ๒ พวก แต่ละพวกผันวรรณยุกต์ต่างกัน เดิมพยัญชนะเหล่านี้ อาจต่างกันที่ความก้องและไม่ก้อง แม้ปัจจุบันภาษาไทดำและไทขาวไม่ได้มีพยัญชนะเสียงก้องและไม่ก้องเป็นคู่ ๆ แต่เสียงวรรณยุกต์ของคำที่พยัญชนะต้นเคยมีเสียงก้องยังต่างกันเสียงวรรณยุกต์ของคำที่พยัญชนะต้นเคยมีเสียงไม่ก้อง

๖. คำถามที่ว่าเหตุใด ห จึงใช้นำอักษรเดี่ยวเท่านั้น อาจตอบได้ว่าเป็นเพราะอักษรที่ไทยใช้เป็นต้นแบบ ห ใช้นร่วมกับอักษรเดี่ยว ไม่ได้ใช้ร่วมกับอักษรอื่น ส่วนคำถามที่ว่าเหตุใด ห สามารถทำให้เสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนไป อาจตอบได้ว่า ห ไม่ได้ทำให้เสียงวรรณยุกต์เปลี่ยน แต่ ห ใช้นำอักษรเดี่ยว เพื่อให้อักษรเดี่ยวยมี ๒ รูป คือ รูปที่มี ห นำ และไม่มี ห นำ อักษรเดี่ยวที่มี ห นำ มีเสียงไม่ก้อง ส่วนอักษร

เดี่ยวที่ไม่มี ห หน้า มีเสียงก้อง อักษรเดี่ยวที่ต่างรูปกันนี้ ผันวรรณยุกต์ต่างกัน จึงดูเหมือนว่า ห สามารถทำให้เสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนไปได้

อย่างไรก็ตาม ข้อสรุปที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นแต่เพียงการสันนิษฐาน ยังไม่อาจถือเป็นข้อยุติ

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์. *ประชุมศิลาจารึก ภาคที่ ๑*
กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๒๑.
- เซเด็ส, ยอร์ช. *ตำนานอักษรไทย*. พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๗.
- คุชฎีพร ชำนิโรคนานต์. *ภาษาศาสตร์เชิงประวัติและภาษาไทยเปรียบเทียบ*.
(อัดสำเนา).
- ทิวสวางปัญญางกูร. *อักษรและวรรณกรรมของไทยดำและไทขาว*. (อัดสำเนา).
- เท็ม มิเต็ม. "อักษรไทยโบราณ" ใน *แบบเรียนหนังสือภาษาไทยโบราณ*. กรุงเทพฯ:
กรมศิลปากร, ๒๕๒๕.
- นววรรณ พันธุเมธา. "อักษรสูงนำอักษรต่ำ" ใน *ขุนนาน สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ*
เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ทรงรวบรวม. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช, ๒๕๒๗. หน้า
๑๘๐-๑๘๓.
- บรรจบ พันธุเมธา. "คนไท-ไทย". *สตรีสาร* ปีที่ ๓๔ ฉบับที่ ๑๘-๒๕ (๒ สิงหาคม-
๒๐ กันยายน ๒๕๒๔).
- บรรจบ พันธุเมธา. *บาลีสันสกฤตในภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, ๒๕๒๖.
- ประเสริฐ ฐ นคร. *รวมบทความเรื่องภาษาและอักษรไทย*. กรุงเทพฯ: กอง
วรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร, ๒๕๒๗.

ปราณี กุลละวณิชย์. หน่วยที่ ๑๔ การเปลี่ยนแปลงของภาษา ใน เอกสารการสนทนา
ชุดวิชาภาษาไทย ๓. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,
๒๕๒๕.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. พิมพ์
ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖.

ศิลปากร. กรม. แบบเรียนหนังสือภาษาโบราณ. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร,
๒๕๒๕.

อิงอร สุพันธุ์วัฒน์. วิวัฒนาการอักษรและอักษรวิธีไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๗.

Judson, Adoniram. **Judson's Burmese-English Dictionary**. Rangoon:
Baptist Board of Publications, 1953.

Li, Fang-Kuei. **A Handbook for Comparative Tai**. Hawaii: University
Press of Hawaii, 1977.

R. F. St. A. St. John. **Burmese Self-Taught**. London: E. Marlborough
& Co.Ltd.

Sao Saimong Mangrāi. **The Pādaeng Chronicle and the Jengtung
State Chronicle Translated**. Michigan: The University of
Michigan Center for South and Southeast Asian Studies, 1981.